

ŠTAJERC IN ŠOLSTVO MED PRVO SVETOVNO VOJNO NA SPODNJEM ŠTAJERSKEM

Šolstvo na Spodnjem Štajerskem je bilo v obdobju prve svetovne vojne budno spremljano v časopisu Štajerc. Slovenskim učiteljem je očital, da vplivajo na mladino z jugoslovansko agitacijo in željo po razbitju Avstrije. Staršem je časopis priporočal, naj otroke pošljejo v mestne nemške šole, da bi si ti tako zagotovili boljšo jezikovno in eksistenčno prihodnost. Za vzor jim je postavljala zelo dobro organizirano nemško šolstvo na Ptujju (ljudska šola, meščanska šola in deklški dom). Učiteljstvo je sodelovalo tudi pri aktivnostih ob vpisovanju vojnih posojil in izvajanju sezonskih tečajev (vinogradništvo, sadjarstvo) za podeželsko mladino. S koncem svetovne vojne in razpadom monarhije je bilo tudi konec tega zelo občutljivega področja za Slovence in Nemce na Spodnjem Štajerskem.

Šolska problematika se je pri »Štajercu« kazala skozi ves čas njegovega izhajanja kot ena najzanimivejših zanj. Posebej se ji je posvečal prav zaradi vprašanja jezika, podeželja in vpliva duhovščine tako na učence kot predvsem na njihove starše.

Slovenski učitelj je bil za »Štajerca« vedno predmet hudih obsojanj, kar se je po atentatu v Sarajevu na Sp. Štajerskem samo še stopnjevalo. Tako je ostro napadel ruškega župana Lasbacherja s cinično pripombo o učiteljih, ker naj bi le-ta »iz bojazni pred nemčurji« pozval na shod v Ruše 28. junija 1914 svoje srbske prijatelje. Shod je bil v prvi vrsti naperjen proti »nemčurjem« in proti Avstriji. Župan jih je pričakal na kolodvoru s sokoli, govor je imel »nadčuk« Lesjak, ki jim je zagotavljal zmago in prodor na sever. Nad zborom so bili navdušeni Viktor in Alojz Glaser in Lingl, ki so tudi denarno podprli prireditve. Posebno goreč govor je imel neki »mariborski dohtarček,« ki je razlagal, kako se bo jugoslovanska država ustanovila s pomočjo Srbov in Rusov. Kljub sarajevskemu atentatu so v Rušah visele rdeče-modro-bele zastave, kar je bil jasen dokaz, kaj pomeni sokolom Avstrija. Županu in učitelju Lasbacherju je »Štajerc« zažugal in ga spomnil na njegovo avstrijsko službo in županski položaj, ki se mu bo, če bo še nadaljeval s takimi akcijami, pošteno zamajal. Lasbacherja in Lesjaka je kar odkrito pošiljal v Srbijo, »ker takih ljudi itak ne potrebujemo!«²

V aretacijah srednješolske mladine na Kranjskem in po Avstriji, se bodo, kot je poročal »Štajerc,« našli obremenjevalni dokazi, da se je ta mladina in študentarija na Dunaju, v Gradcu in Pragi navduševala za velikosrbske ideje, za razbitje Avstrije in ustanovitev jugoslovanske države. Starše je lepo posvaril, naj vendarle pazijo svojo mladino pred protiavstrijskimi hujskači.³

Šolski pouk se je začel na Ptujju v sredini septembra, tako v osnovni šoli kot tudi na »Deželni gimnaziji Franca Jožefa,« povsod s »preizkušnjo za prvi razred« in spremljevalnim programom, tudi cerkvenim. V Mariboru naj bi se pouk začel kar cel mesec dni pozneje, v sredini oktobra. V Stopercih pa so na javno dražbo ponudili šolsko stavbo za ugodne prodajne pogoje in ceno.⁴

Pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah se je pouk v zasebni šoli nemškega Schulvereina začel 3. novembra. Vodstvo šole naj bi namesto nadučitelja Otta Flörya, ki je bil poklican v vojsko, prevzel dotedanji nadučitelj na nemški zasebni šoli v Sevnici Max Tomisch.⁵

Štajerski deželni odbor je razpisal za temeljitejšo izobrazbo viničarjev v ameriški trsni kulturi stalne viničarske tečaje na treh deželnih viničarskih šolah, in sicer v Silberbergu pri Lipnici, Mariboru in v Gornji Radgoni. Na te tečaje naj bi lahko sprejeli največ 26, v Silberbergu in v ostali dve po 14 posestniških in viničarskih sinov. Tečaj bo trajal od 15. februarja do 1. decembra 1915, torej dobrih devet mesecev, in prijavljeni so morali izpolnjevati štiri razpisne pogoje.⁶

Gojenke nemškega deklškega doma na Ptujju in učenke ptujске nemške ljudske in meščanske šole so

¹ Ivan Rihtarič, ddr zgodovinskih znanosti, Radenci.

² Štajerc; 22/14 (12. 7. 1914) v prispevku Ruše (»... tako daleč smo prišli namreč, da moramo učitelje za župane imeti... kaj takega se niti med divjimi Indijanci ne vidi in ne sliši, kakor v tem krokodilovem gnezdu... Ako mislite, da po Srbiji teče sladkor in med, pa idite tja...«).

³ Štajerc; 23/14 (19. 7. 1914) v prispevku Veleizdajalska slovenska šolska mladina.

⁴ Štajerc; 32/14 (13. 9. 1914) v prispevkih Šolski začetek v Ptujju (»... vpisovanje bo 16. septembra, 17. izkušnja, 18. šolska maša in 19. začetek rednega pouka«) in v Deželna gimnazija...ter 35/14 (4. 10. 1914) v prispevku Šolski poduk v Mariboru (»... začel se bo 15. oktobra...«); 22/14 (12. 7. 1914) v prispevku Stoperce (»... prodala se bo 26. julija ob 2. uri popoldan... 4000 K, v dveh obrokih, prvi takoj, drugi naslednjo jesen...«)

⁵ Štajerc; 39/14 (1. 11. 1914) v prispevku Sv. Lenart v Slovenskih goricah.

⁶ Štajerc; 39/14 (1. 11. 1914) v prispevku Razglas (»... pogoji za sprejem: petnajst let starosti; npravstveno spričevalo od župnijskega urada; zdravniško spričevalo; odpustnica iz osnovne šole...«).

oktobra spletle veliko potrebne zimske opreme za vojake, vkuhale še precej sadja za ptujske vojaške bolnišnice in tako pokazale svoj globoki patriotski duh.⁷

V letu 1914 se torej ni zgodilo nič kaj presenetljivega na področju šolstva, tudi »Štajerc« je bil še kar nenavadno miren in je dokaj neprizadeto poročal, le v nekaj primerih je pokazal svoje ostro nasprotovanje slovenski šoli.

»Štajerc« je bil iz neznanih vzrokov popolnoma neprisoten na šolskem področju skoraj do konca maja 1915, ko je objavil kratko novico, da so na Ptuj, zaradi velikega števila vojaštva morali končati pouk v vseh šolah, saj so edini tako dolgo vzdržali pri izvajanju rednega pouka na Štajerskem.⁸

V Celju so zaprli vse ljudske šole in gimnazijo konec junija 1915,⁹ na Hrvaškem pa so za novo šolsko leto prepovedali slovenske čitanke in bodo morali slovensko književnost poučevati s pomočjo cenzuriranih učbenikov, ki jih bo treba sestaviti do jeseni.¹⁰

Za novo šolsko leto 1915/16 je bilo pričakovati, da se bo pouk začel v predvidenem času, zato so na Ptuj v sredini septembra že odprli nemška »študentski dom« in »dekliški dom,« pa tudi sprejem za gimnazijo je že bil razpisan.¹¹ Na Sp. Štajerskem pa vendarle ni bilo tako hudega pomanjkanja učiteljstva kot v Nemčiji, kjer je bila kar dobra tretjina učiteljev v vojni.¹²

V naslednjem letu, 1916, je »Štajerc« skorajda »pozabil« na šolstvo in se ga »spomnil« šele, ko je poročal o slavnostni prireditvi 6. maja 1916 v Mariboru, z udeležbo 6000 učencev in učenk, ki so, po nagovoru župana dr. Schmidererja, z vdanostjo odposlali brzojavko avstrijskemu cesarju.¹³

V avstrijski vojski je bilo tudi veliko štajerskih učiteljev in med njimi je bilo že nekaj, 157 odlikovanih. »Štajerc« ob tej novici ni pozabil posebej poudariti, da jih je med odlikovanci kar 150 »nemške narodnosti.«¹⁴ Konec junija je bila na deželni gimnaziji Franca Jožefa na Ptuj »sprejemna skušnja« za vpis v 1. letnik gimnazije za novo šolsko leto,¹⁵ to pa se je začelo 16. septembra z vpisovanjem na številne šole: dekliška ljudska šola, deška ljudska šola, ljudska šola Breg pri Ptuj, meščanska šola, trgovska šola, višja šola za gospodinjske ženske poklice ter kuhinjska in gospodinjska šola. Pred rednim poukom je bila napovedana še maša v mestni župnijski cerkvi.¹⁶

V Mariboru sta delovali tudi dve zasebni šoli¹⁷, ki sta ponujali predvsem tečajne oblike izobraževanja, stenografijo, strojno pisanje, pravopisje, računanje, knjigovodstvo itd., ki so trajale do pol leta.

»Štajerc« je v vsem letu 1916 le poročal o teh redkih šolskih dogodkih in pri prav nobenem poročilu se sploh ni obregnil ob kakršno koli nacionalno ali jezikovno problematiko; in čudna je ta njegova nezainteresiranost na tem področju, saj mu je pred vojno posvečal veliko več prostora in pomena.

V prvih treh mesecih leta 1917 je postajalo štajersko šolstvo bolj vojaško usmerjeno, saj se je učiteljstvo aktivno vključilo v pobiranje prispevkov za 5. vojno posojilo in zbralo 7,5 milijonov K, kar je bilo kar za 1,5 milijona več kot v 4. posojilu.¹⁸

V srednje šole se je uvajal tudi vojaški pouk, ki so ga začeli izvajati častniki po eno do dve uri na teden, za to delo jim je bilo zagotovljeno plačilo 400 K letno.¹⁹

Položaj učiteljstva se je bistveno izboljševal, saj je štajerski deželni zbor sprejel sklep, da se učiteljem dodelijo nove vojne doklade, ki so se sicer razlikovale glede na samski ali zakonski stan in število otrok ter za posamezne vrste učiteljev.²⁰

⁷ Štajerc; 42/14 (22. 11. 1914) v prispevku Nemški Medchenheim v Ptuj (»... vse se je oddalo podružnici društva Rdečega križa...«).

⁸ Štajerc; 21/15 (23. 5. 1915) v prispevku V Ptuj (»... dekliška ljudska šola, meščanska šola, deška ljudska šola, gimnazija, kuhinjska in gospodinjska šola...«).

⁹ Štajerc; 26/15 (27. 6. 1915) v prispevku Razno.

¹⁰ Štajerc; 24/15 (13. 6. 1915) v prispevku Prepovedane slovenske čitanke.

¹¹ Štajerc; 37/15 (12. 9. 1915) v prispevku V Ptuj.

¹² Štajerc; 36/15 (5. 9. 1915) v prispevku Nemški učitelji v boju (»... v vojski jih služi 54.518, to je 34,4 % vsega učiteljstva... za oficirje je bilo povišanih 1781 učiteljev...«).

¹³ Štajerc; 20/16 (14. 5. 1916) v prispevku 6.000 šolarjev.

¹⁴ Štajerc; 21/16 (21. 5. 1916) v prispevku Štajersko učiteljstvo v vojni.

¹⁵ Štajerc; 25/16 (18. 6. 1916) v prispevku Deželna gimnazija v Ptuj (»... skušnja bo 28. junija...«).

¹⁶ Štajerc; 38/16 (17. 9. 1916) v prispevku V Ptuj (»... za vpis v ljudske šole je potrebno predložiti spričevalo o cepljenju proti kozam in krstni list, ... plačati takso 12 K, ... maša v ponedeljek 18. septembra ob 8. uri, pouk v torek 19. septembra...«).

¹⁷ Štajerc; 34/16 (20. 8. 1916) v prispevku Šola Legat v Mariboru; 39/16 (24. 9. 1916) v prispevkih Šola Legat v Mariboru in Šola Kovač – Engelhart (»začetek v nedeljo 1. oktobra ob 9. uri dopoldne v Schmiderergerasse 26...«).

¹⁸ Štajerc; 1/17 (7. 1. 1917) v prispevku Štajerske šole.

¹⁹ Štajerc; 4/17 (28. 1. 1917) v prispevku Vojaški poduk.

²⁰ Štajerc; 8/17 (25. 2. 1917) v prispevku Vojne doklade učiteljem (»... oženjeni brez otrok 460 K, z enim ali dvema otrokoma 540 K, s tremi ali štirimi otroki 600 K, več otrok 700 K. Razlike so v plači pri moških, ki so gažisti in pri učiteljskih dvojicah. Doklada za neozenjene znaša 200 K, za učiteljice ročnega dela pa 120 K. Katehetom se zniža odškodnina za okroglo 10%, potnina pa za 50%...«).

»Štajerc« je celo v uvodniku v začetku marca 1917 uporabil šolo kot splošno znano frazo, da je vojna učiteljica ljudem v teh hudih časih. Predvsem naj bi pokazala nujnost po tesnem povezovanju Avstrije z Nemčijo in odločno nasprotovanje vsakemu spogledovanju s vseslovanskimi cilji.²¹

Spomladi se je šolstvo na Ptuju le rešilo pomanjkanja premoga, zaradi česar so morale biti šole za nekaj časa celo zaprte²², v začetku aprila pa je velik požar izbruhnil v poslopju višje gimnazije in »študentskega doma,« a so požar uspeli ukrotiti s posredovanjem vojakov in gasilcev. Škoda je bila zelo velika, a je bila na srečo stavba zavarovana za 200.000 K.²³

Nemški Schulverein je za potrebe otroških vrtcev na Ptuju in v Brežicah daroval precejšnjo vsoto denarja, ormoška »Šparkasa« pa 200 K za organizacijo »Schulverein.«²⁴

Pouk je bil za učence kar prijeten, predvsem pa v tem šolskem letu kratek, saj so se zaradi slabega vremena zakasnila kmetijska dela na deželi in so se uvedle izredne dvotedenske majske počitnice na Spodnjem Štajerskem za ljudske šole. Takih problemov pa niso imeli z vremenom na Koroškem, saj so otroci hodili lahko tudi bosí v šolo, kar je »Štajerc« posebej pohvalil, in jo kot patriotično primerno gesto priporočal še ostalim.²⁵

Skozi vse leto so bili razpisani in izvajani razni tečaji. V Gradcu so se v aprilu začeli na trgovski akademiji tečaji za invalidne častnike, ki so se lahko izšolali za bančne uradnike, in za invalidne podčastnike, ki so si lahko pridobili poklic trgovca. V juliju so začeli v Mariboru na deželni gospodarski in vinogradniški šoli izvajati brezplačne tečaje za uporabo zelenjave, ranega in jagodovega sadja. V novembru pa so bili razpisani že običajni viničarski tečaji na Deželni viničarski šoli v Silbersbergu pri Lipnici za 26 in na deželni sadjarski in vinogradniški šoli v Mariboru za 14 posestniških sinov in viničarjev za naslednje leto.²⁶

Konec septembra 1917 se je odnos »Štajerca« do ptujskega šolstva zopet izboljšal, predvsem do deželne gimnazije. Ostro je kritiziral gimnazijca Kauklerja, sina slovenskega nadučitelja, zaradi njegove uporabe slovenskega jezika v trafiki in želje, objavljene v »Straži,« da bi se na Ptuju uresničila želja po slovenski gimnaziji, ki jo je časopis že videl kot »jugoslovansko šolo.«²⁷

»Štajerc« je v sredini oktobra 1917 ostro udaril proti kritiki v »Slovenskem narodu,« češ da je bila cenzura za slovenske učne knjige zelo huda, podobno kot na Češkem. Cenzuro je opravičeval kot potrebno, saj je »nekako branilno orožje države proti notranjim sovražnikom«. »Slovenske klerikalce« je javno pozval, naj se že vendar enkrat izrečejo ali so za Avstrijo ali proti njej in naj ne »zastrupljajo otrok v šolah s panslavizmom!«²⁸

V marcu 1918 je list nastopil predvsem proti gimnazijskemu profesorju dr. Verstovšku in mariborskemu Pivku, ki ga je že itak bremenilo vojaško sodišče, in jima očital, da pač ni čudno, da je od njiju vzgojena »jugoslovanska« mladina taka, da nima več »srca za Avstrijo in cesarja.«²⁹

Položaj učiteljev, predvsem pomožnih, se je zelo poslabšal, saj je bila njihova dnevna plača komaj 3K 60 vin., v času dvomesečnih počitnic pa sploh niso bili plačani. Opozarjali so zlasti na veliko škodo, ki jo povzročajo pri vzgoji mladih, ki so jim zaupani.³⁰

Država je v maju 1918 objavila zelo zanimiv poziv maturantom, rojenim 1893 in mlajšim, če so sposobni za vojaško službo in so maturirali v šolskem letu 1916/17, da bo do 600-tim, ki se obvežejo, da bodo študirali medicino, za dva semestra odložila služenje vojske.³¹

21 Štajerc; 9/17 (4. 3. 1917) v prispevku *Vojna – učiteljica* (»... učiteljica nam je postala vojna, da ljubimo to našo Avstrijo... v pravem patriotizmu... Ljudstvo, odvrži od sebe predvojne napake – poslušaj učiteljico vojno!«).

22 Štajerc; 9/17 (4. 3. 1917) v prispevku *V Ptuju* (»... višja gimnazija zaprta do 26. februarja, ljudske in meščanska šola do 1. marca...«).

23 Štajerc; 14/17 (8. 4. 1917) v prispevku *Velik požar v Ptuju* (»... v noči na 2. april...«).

24 Štajerc; 13/17 (1. 4. 1917) v prispevku *Nemški Schulverein*; 18/17 (6. 5. 1917) v prispevku *Šparkasa v Ormožu*.

25 Štajerc; 20/17 (20. 5. 1917) v prispevku *Počitnice na ljudskih šolah v majniku*; 22/17 v prispevku *Srednješolci – bosí* (»... v Celovcu, srednješolci gimnazije in realne gimnazije... na predlog prof.dr. Angererja...«).

26 Štajerc; 12/17 (25. 3. 1917) v prispevku *Trgovski učni tečaji za invalide*; 27/17 (8. 7. 1917) v prispevku *Gospodarski tečaj*; 44/17 (4. 11. 1917) v prispevku *Razglas* (»... naslednje leto od 15. februarja do 1. decembra 1918«).

27 Štajerc; 38/17 (23. 9. 1917) v prispevkih *Šolarska politika* (»za ušesa bi ga bilo potrebno potegniti...«); O ptujski deželni gimnaziji in Direkcijo deželne gimnazije v Ptuju (»... šola ni taborišče politike. V šoli se gre za grščino in latinščino, za matematiko in fiziko – nikdar pa ne za »jugoslovanstvo« in druge politične sanjarije... da se sovraštvo med slovenskimi in nemškimi dijaki ne razširi, prosimo direkcijo šole...«).

28 Štajerc; 41/17 (14. 10. 1917) v prispevku *Slovenske učne knjige*.

29 Štajerc; 9/18 (3. 3. 1918) v prispevku *Izdajstvo mariborskega profesorja Pivka* (»Pivko je večkratni morilec, ki ima življenja stoterih avstrijskih vojakov na vesti.«).

30 Štajerc; 20/18 (19. 5. 1918) v prispevku *Kaka radost – biti pomožna učiteljica* (»... to je plača, za katero danes noben dninar brez hrane noče delati... pomislite, v naših rokah je vaša mladina, kar zgrešite torej nad nami, zgrešite v istotaki meri tudi nad njo...«).

31 Štajerc; 18/18 (5. 5. 1918) v prispevku *Dopusti gimnazijskim abiturientom za študij medicine*.

Kako cinično in poniževalno je bilo »Štajerčev« norčevanje iz poslanca Mihe Brenčiča, da si je svoje »filozofsko in juridično znanje« pridobil na spuheljski univerzi, torej v majhni vasici blizu Ptuja, ko pa je bilo vendarle jasno, da Slovenci še sploh niso imeli svoje univerze in so študirali v Gradcu, v Pragi, na Dunaju ali v Zagrebu.³²

Za novo šolsko leto 1918/19 se je spodnještajersko šolstvo nedvomno pripravljalo, saj je Deželna sadjarska in vinogradniška šola v Mariboru razpisala že v juliju več prostih učnih mest, učiteljem javnih ljudskih in meščanskih šol pa je država obljubila draginjske doklade.³³

Najodmevnejši je bil vsekakor prispevek ob začetku novega šolskega leta, ko je »Štajerc« staršem priporočal, naj pošljejo svoje otroke v mesta v nemške šole, da se izobrazijo v nemškem jeziku in si tako zagotovijo boljšo prihodnost, za kar bodo otroci svojim staršem kmalu hvaležni. Da bi dosegli gospodarsko blaginjo je po njegovem prepričanju treba znati tudi nemško, kar dokazuje tudi sedanja vojna. Kaj je »Štajerc« s tem resnično mislil, je kar težko razbrati iz te nerodne formulacije, a dejstvo pa je le, da je v vsem svojem času izhajanja poudarjal potrebo znanja nemškega jezika za boljše vključevanje v vse tokove življenja in sodelovanja z nemško govorečimi na Sp. Štajerskem in v vsej Avstriji.³⁴

Na ta poziv je seveda sledila reakcija na slovenski strani, ki si je prizadevala, da bi starši pošiljali otroke v slovensko šolo, saj »slovenski otrok spada v slovensko šolo in nemščine bode tako ali tako kmalu konec!« Posebej aktiven je bil na ptujskem področju Šerona, učitelj ptujске slovenske ljudske šole.³⁵

S koncem svetovne vojne in avstroogrške države je bilo tudi konec tega tako občutljivega področja izkazovanja in dokazovanja svoje nacionalne in politične pripadnosti in moči na Spodnjem Štajerskem pri obeh narodih, Slovencih in Nemcih, predvsem pa pri »Nemcem prijaznih Slovencih«, ki jih je tako vneto predstavljal in zagovarjal prav »Štajerc«.

Povzetek

Zanimanje »Štajerca« za šolstvo je bilo skozi vso prvo svetovno vojno zelo intenzivno. Posebej se je zanimal za vprašanje jezika v šoli, saj je bil zanj slovenski učitelj eden njegovih najhujših nasprotnikov na Spodnjem Štajerskem. Že takoj po sarajevskem atentatu in začetku vojne je ostro udaril po njih (primer učitelja – župana Lasbacherja v Rušah pri Mariboru) in jim očital, da mladino navdušujejo za velikosrbske ideje in razrušitev Avstrije. Seveda se je »Štajerc« zanimal tudi za delovanje nemškega Svchulvereina in zelo dobro organiziranega nemškega šolstva na Ptuj (ljudska šola, meščanska šola in nemški dekliški dom). Na Spodnjem Štajerskem ni bilo čutiti velikega pomanjkanja učiteljev, saj je bilo v vojsko vpoklicanih dosti manj učiteljev kot v Nemčiji. »Štajerc« je s posebnim ponosom zapisal, da je bilo v letu 1916 od 157 odlikovanih štajerskih učiteljev, ki so bili tedaj v avstrijski vojski, kar 150 odlikovancev nemške narodnosti. Prav zanimivo je, da se v letu 1916 ni prav nič obregnil v kakšen nacionalno-jezikovni problem v šolstvu na Spodnjem Štajerskem. V začetku leta 1917 so se učitelji aktivno vključili v pobiranje prispevkov za peto vojno posojilo. Njihova akcija je bila zelo uspešna, še bolj kot tista za četrto vojno posojilo. V tem šolskem letu se je pouk zaključil že v maju, saj je bilo treba zaradi slabega spomladanskega vremena opraviti številna kmetijska dela, ki so zakasnila. Pri tem je »Štajerc« pohvalil razumevanje šolskih oblasti za tako reševanje podeželja. Čez zimo so bili razpisani in izvajani številni vinogradniški, sadjarski in podobni tečaji na deželnih šolah v Mariboru, Gornji Radgoni in Silbersbergu pri Lipnici. Ponovno je ostro udaril proti slovenskim učiteljem v času deklaracijskega gibanja in jim očital, da aktivno sodelujejo v jugoslovanski agitaciji in pri zbiranju podpisov. Časopis jer ob začetku novega šolskega leta 1918/19 staršem priporočal, naj pošljejo svoje otroke v mesta v nemške šole, da se tako primerno izobrazijo in si zagotovijo boljšo prihodnost. Na te njegove nasvete je reagirala slovenska stran, ki je trdila ravno nasprotno, saj je napovedovala skorajšnji konec države in potrebe po dobrem znanju nemščine. S koncem svetovne vojne je

³² Štajerc; 24/18 (16. 6. 1918) v prispevku *Brenčičeva izobraženost* (»... podaj se raje domov gnoja razkopat, kajti le tam najdeš tvoje filozofične in juridične znanosti...«).

³³ Štajerc; 21/18 (26. 5. 1918) v prispevku *Razglas*; 36/18 (8. 9. 1918) v prispevku »Draginja – doklade učiteljem« (»... znašale bodo od 979 do 4932 K...«).

³⁴ Štajerc; 36/18 (8. 9. 1918) v prispevku *Začetek šole in njeni dobri cilji* (»... Vaše blagostanje najdete v izobrazbi nemškega jezika vaših otrok. Ne zamudite tega trenutka...«).

³⁵ Štajerc; 39/18 (29. 9. 1918) v prispevku *Hujskanje učiteljstva proti nemščini* (»stariši javite nam, kdo so tile predrzni učitelji, da jih primemo za ušesa...«).

bilo tudi konec tega tako občutljivega področja izkazovanja in dokazovanja moči na obeh straneh, pri Nemcih in Slovencih.

Ključne besede: Štajerc, šolstvo, Schulverein, deklaracijsko gibanje, slovenski jezik, nemški jezik